

**WYMAGANIA EDUKACYJNE
Z JĘZYKA POLSKIEGO
PROGRAM NAUCZANIA: *PONAD SŁOWAMI*
KLASA II
ZAKRES PODSTAWOWY**

Wymagania edukacyjne zostały podzielone na cztery zakresy, odpowiadające celom kształcenia ujętym w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia*:

- Kształcenie literackie i kulturowe
- Kształcenie językowe
- Tworzenie wypowiedzi
- Samokształcenie

Na ocenę dopuszczającą uczeń potrafi:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Określić ramy czasowe epok literackich: romantyzm i pozytywizm.
- Objaśnić znaczenie nazw epok literackich: romantyzm i pozytywizm.
- Wskazać zasadniczą różnicę pomiędzy epokami romantyzmu i pozytywizmu w Polsce i w innych krajach.
- Wskazać najważniejsze wydarzenia historyczne mające wpływ na kulturę i literaturę epok literackich: romantyzm i pozytywizm.
- Przyporządkować do epoki nazwiska pisarzy wskazanych w *Podstawie programowej* oraz wymienić ich dzieła należące do lektur obowiązkowych.
- Przyporządkować autorowi tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wymienionych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Wskazać najważniejsze fakty z życiorysu twórców (np. A. Mickiewicza, J. Słowackiego, H. Sienkiewicza, B. Prusa), które są ważne dla interpretacji ich dzieł.
- Rozpoznać i nazwać konwencję literacką zastosowaną w utworze np. realistyczną, mimetyczną, naturalistyczną, fantastyczną.
- Odróżnić od siebie tekst liryczny, epicki, dramatyczny i synkretyczny.
- Wskazać podstawowe cechy najważniejszych dla omawianych epok gatunków literackich takich jak np. ballada, oda, sonet, erotyk, pieśń, poemat, dramat romantyczny, komedia, powieść (w tym jej rodzaje np. powieść historyczna, powieść obyczajowa), powieść epistolarna, powieść poetycka, powieść gotycka, gawęda, nowela, opowiadanie, bajka, przypowieść, .
- Rozpoznać najważniejsze środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok np. epitet, metaforę, porównanie, apostrofę, pytanie retoryczne, elipsa.
- Odczytać znaczenie podstawowych symboli i alegorii w tekstach wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Rozpoznać komizm i tragizm.
- Streścić główne wątki utworów epickich i dramatycznych wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Określić tematykę utworów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Scharakteryzować głównych bohaterów literackich utworów wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Przyporządkować głównych bohaterów literackich (np. bohater werterowski, faustowski, bajroniczny).

- Zanalizować utwory wskazane w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe, uwzględniając najważniejsze kategorie opisu np. podmiot liryczny/adresat liryczny, sytuacja liryczna, narrator, świat przedstawiony, fabuła, bohater, akcja, wątek, motyw.
- Wskazać podstawowe motywy i toposy biblijne i antyczne w utworach literackich (np. exegi monumentum, homo viator, non omnis moriar).
- Wskazać podstawowe podobieństwo lub różnicę pomiędzy utworami literackimi lub ich fragmentami wskazanymi przez nauczyciela.
- Wskazać najważniejszą wartość uniwersalną lub narodową w tekście.
- Odczytać główną myśl tekstu/sens wywodu publicystycznego, retorycznego i naukowego.
- Wskazać najważniejsze różnice pomiędzy tekstem publicystycznym, retorycznym i naukowym.
- Nazwać najważniejsze prądy umysłowe, założenia filozoficzne i artystyczne omawianych epok oraz wskazać ich najważniejszą cechę.
- Określić temat/główny problem pozaliterackiego tekstu kultury i jego główne cechy.

Kształcenie językowe:

- Wskazać zdania złożone służące argumentacji.
- Wskazać zdania zawierające inwersję.
- Posługiwać się pojęciami np. argument, kontrargument, styl, stylizacja, archaizm, neologizm.
- Wskazać teksty zawierające stylizację językową.
- Nazwać podstawowe rodzaje stylizacji językowej np. stylizację biblijną, mitologiczną, archaizację, patetyzację, stylizację środowiskową.
- Wskazać przykłady mody językowej.
- Wskazać przykłady zapożyczeń w tekstach omawianych epok literackich: romantyzmu i pozytywizmu.
- Rozpoznać podstawowe biblizmy i mitologizmy pojawiające się w tekstach ujętych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Wskazać w tekście słownictwo o charakterze wartościującym.
- Odróżnić od siebie teksty pełniące funkcję informatywną/poznawczą, impresywną, ekspresywną i poetycką.
- Posługiwać się na ogół poprawną odmianą polszczyzny literackiej.
- Rozpoznać różne odmiany polszczyzny np. język oficjalny, język nieoficjalny, pisany, mówiony, potoczny, gwarowy.
- Posługiwać się kryteriami: prawda – fałsz w odniesieniu do wypowiedzi.
- Rozpoznać perswazję.
- Wskazać najważniejsze cechy komunikacji internetowej.
- Na ogół stosować zasady ortografii i interpunkcji wskazane w *Podstawie programowej*.

Tworzenie wypowiedzi:

- Wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu.
- Sformułować tezę i na ogół adekwatne do niej argumenty.
- Zbudować wypowiedź o charakterze perswazyjnym.
- Podjąć próbę skomponowania wypowiedzi, w tym również wypowiedzi retorycznej, składającej się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia lub tezy, argumentacji i wniosku.
- Zastosować wybrane środki retoryczne w wypowiedzi ustnej lub pisemnej.
- Odróżnić dyskusję od sporu lub kłótni.
- Dostrzec perswazję w tekstach reklamowych.
- Krótko i w miarę poprawnie uzasadnić własne zdanie.

- Podjąć próbę polemiki z poglądami innych uczestników dyskusji.
- Dostrzec jaskrawe przykłady agresji w języku i zareagować na nie.
- Formułować wypowiedzi na ogół zgodne z normami: pytanie, odpowiedź, krótki komentarz, opinię.
- Dokonać częściowo poprawnej, w miarę spójnej i logicznej interpretacji tekstów.
- Na ogół poprawnie redagować informacje.
- Stworzyć na ogół spójne formy wypowiedzi np. notatkę, definicję, hasło encyklopedyczne.
- Stworzyć na ogół spójny plan wypowiedzi.
- Stworzyć na ogół spójny plan dekompozycyjny tekstu.
- Odwołać się do własnego doświadczenia/przykładu znanego z życia w wypowiedzi o charakterze retorycznym.
- Odnieść się w wypowiedzi do tekstów literackich, w tym tekstów poznanych w szkole podstawowej.
- Posługiwać się komunikatywnym językiem w mowie i w piśmie.

Samokształcenie:

- Posługiwać się słownikami ogólnymi języka polskiego.
- Korzystać z multimedialnych źródeł informacji.
- Gromadzić materiały na dany temat.
- Wybrać podstawowe teksty literackie służące realizacji zadanego tematu, posługując się wybranym źródłem informacji.
- Podjąć próbę znalezienia literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu.

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Wskazać podstawy periodyzacji literatury: romantyzm i pozytywizm.
- Wskazać różnice pomiędzy epokami romantyzmu i pozytywizmu w Polsce i w innych krajach.
- Omówić najważniejsze fakty z życiorysu twórców (np. A. Mickiewicza, J. Słowackiego, C. K. Norwida, H. Sienkiewicza, B. Prusa), które są ważne dla interpretacji ich dzieł.
- Wskazać główną cechę konwencji literackiej zastosowanej w utworze np. realistyczna, mimetyczna, naturalistyczna, fantastyczna, .
- Wskazać podstawowe różnice pomiędzy tekstem lirycznym, epickim dramatycznym i synkretycznym.
- Podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich, dramatycznych oraz synkretycznych.
- Wskazać podstawowe cechy wszystkich omawianych gatunków literackich.
- Rozpoznać najważniejsze środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok (w tym środki i zabiegi stylistyczne poznane w szkole podstawowej) np. oksymoron, antytezę.
- Odczytać znaczenie podstawowych symboli, konwencji w omawianych dziełach literackich.
- Wyjaśnić istotę komizmu i tragizmu.
- Rozpoznać ironię (ironię romantyczną) i patos w tekście.
- Dostrzec relacje Bóg- świat- człowiek, odwołując się do omówionych utworów literackich.
- Określić tematykę wszystkich omawianych utworów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Scharakteryzować typy bohaterów literackich (np. bohater werterowski, faustowski, bajroniczny) oraz ich postawy reprezentatywne dla epoki, odwołując się do omówionych utworów literackich.
- Opisać motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych tekstów kultury.

- Porównać wizerunki bohaterów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Powiązać fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi związanymi z romantyzmem i pozytywizmem.
- Wskazać najważniejsze wartości uniwersalne lub narodowe w tekście.
- Objąsnić związki między literaturą a publicystyką oraz literaturą a retoryką.
- Hierarchizować informacje w tekstach publicystycznych, retorycznych i naukowych.
- Sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu i wskazać najważniejsze argumenty wywodu publicystycznego, retorycznego i naukowego.
- Wskazać najważniejsze cechy poznanych gatunków publicystycznych (np. wywiad, reportaź, felieton), retorycznych i naukowych.
- Określić funkcję środków językowych w tekście retorycznym.
- Wskazać najważniejsze cechy prądów umysłowych, założeń filozoficznych i artystycznych omawianych epok.
- Wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich.
- Rozpoznać cechy charakterystyczne sztuki romantycznej, realistycznej i naturalistycznej.
- Odczytać nawiązanie kulturowe w omawianych utworach z literatury współczesnej.
- Wskazać podstawowe różnice pomiędzy dziełem należącym do kultury wysokiej a tekstem kultury popularnej.

Kształcenie językowe:

- Wykorzystać podstawową wiedzę z nauki o języku do analizy tekstów literackich.
- Wskazać zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych.
- Wskazać różne rodzaje zdań złożonych służące argumentacji.
- Określić podstawową funkcję oksymoronu i antytezy.
- Nazwać różne rodzaje stylizacji językowej np. środowiskowa, dialektyzacja, kolokwializacja.
- Określić podstawową funkcję stylizacji językowej.
- Podać przykłady mody językowej.
- Omówić przykłady zapożyczeń w tekstach omawianych epok literackich: romantyzmu i pozytywizmu.
- Podać genezę i objaśnić znaczenie biblizmów i frazeologii mitologicznej pojawiających się w tekstach ujętych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Wskazać w tekstach romantycznych i pozytywistycznych wskazanym w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe.
- Odróżnić słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym.
- Wskazać w tekście przykłady różnych funkcji językowych np. informatywnej/poznawczej, impresywnej, ekspresywnej, poetyckiej, fatycznej i określić funkcję dominującą.
- Rozpoznać zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. elipsa)
- Wskazać podstawowe różnice pomiędzy odmianami polszczyzny.
- Posługiwać się poprawną odmianą polszczyzny literackiej (możliwe sporadyczne błędy językowe).
- Stosować kryteria: poprawność – niepoprawność.
- Wskazać różne cechy komunikacji internetowej.
- Stosować zasady ortografii i interpunkcji wskazane w *Podstawie programowej*.

Tworzenie wypowiedzi:

- Wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o zrozumieniu tematu.
- Sformułować tezę i adekwatne do niej argumenty.

- Zbudować wypowiedź o charakterze perswazyjnym.
- Odróżnić argumenty merytoryczne od argumentów pozamerytorycznych.
- Wykorzystać w funkcji argumentacyjnej teksty literackie, w tym teksty poznane w szkole podstawowej.
- Oddzielić informacje od opinii.
- Wskazać przyczyny i skutki.
- Sformułować wniosek interpretacyjny oparty na samodzielnej analizie tekstu.
- Posługiwać się cytatami w funkcji argumentacyjnej.
- Skomponować wypowiedź, w tym również wypowiedź retoryczną, składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia lub tezy, argumentacji i wniosku.
- Stosować w wypowiedzi podstawowe środki retoryczne np. pytania retoryczne, wyliczenia, powtórzenia, apostrofy.
- Wskazać zasadnicze różnice pomiędzy dyskusją, sporem i kłótnią.
- Omówić perswazję w tekstach reklamowych.
- Krótko, ale poprawnie, uzasadnić własne zdanie.
- Podjąć polemikę z poglądami innych uczestników dyskusji.
- Dostrzec przykłady agresji w języku i adekwatnie zareagować na nie.
- Formułować wypowiedzi zgodne z normami: pytanie, odpowiedź, krótki komentarz, referat.
- Poprawnie formułować pytania, odpowiedzi, redagować informacje.
- Stworzyć spójne formy wypowiedzi np. notatkę syntetyzującą, definicję, hasło encyklopedyczne, opinia.
- Dokonać na ogół poprawnej, w miarę spójnej i logicznej interpretacji tekstów.
- Ułożyć szkicowy plan kompozycyjny oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną.
- Stworzyć plan dekompozycyjny tekstu o charakterze argumentacyjnym.
- Rozpoznać relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami (akapitami) tekstu.
- Posługiwać się poprawną polszczyzną w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni.

Samokształcenie:

- Posługiwać się słownikami specjalistycznymi np. etymologicznym, frazeologicznym.
- Wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służące realizacji zadanego tematu.
- Selekcjonować materiały na dany temat.
- Wybrać różnorodne teksty literackie służące realizacji zadanego tematu, posługując się wybranym źródłem informacji.
- Znaleźć literaturę przedmiotu służącą realizacji zadanego tematu.
- Przygotować projekt i zaprezentować go na forum klasy.

Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Wymienić głównych twórców kultury (nauki, sztuki, filozofii) i ich dzieła w omawianych epokach: romantyzm i pozytywizm.
- Wyjaśnić różnice pomiędzy epokami romantyzmu i pozytywizmu w Polsce i w innych krajach.
- Uwzględnić ważne fakty z życiorysu twórców (np. A. Mickiewicza, J. Słowackiego, C. K. Norwida, H. Sienkiewicza, B. Prusa, Z. Krasińskiego) w interpretacji ich dzieł.
- Wskazać cechy konwencji literackiej zastosowanej w utworze np. realistycznej, mimetycznej, naturalistycznej, fantastycznej.
- Wskazać cechy gatunkowe tekstu.

- Rozpoznać i nazwać środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok: anaforę, epiforę, klamrę kompozycyjną i określić ich funkcję w tekście.
- Rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu.
- Określić funkcję symbolu i alegorii w tekście.
- Wyjaśnić specyfikę komizmu i tragizmu w utworach omawianych epok.
- Rozpoznać autoironię w tekście.
- Objąsnić mechanizmy powstawania wypowiedzi ironicznej.
- Określić funkcje środków artystycznych zastosowanych w tekście.
- Scharakteryzować relacje Bóg- świat- człowiek, natura – kultura, odwołując się do omówionych utworów literackich.
- Porównać kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w utworach omawianych epok, odwołując się do utworów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako utwory obowiązkowe.
- Ocenic postawy bohaterów literackich (np. bohater werterowski, faustowski, bajroniczny).
- Wskazać dominantę kompozycyjną i stylistyczną oraz dokonać analizy utworu literackiego typowego dla epoki i autora.
- Rozpoznać i określić typ nadawcy i typ adresata tekstu.
- Zinterpretować charakterystyczne motywy i toposy, odwołując się do omówionych utworów wskazanych w *Podstawie programowej* jako utwory obowiązkowe.
- Wskazać związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok.
- Wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki epok wcześniejszych (np. gotycyzm) oraz objaśnić przyczynę ich występowania w późniejszych epokach.
- Wskazać różne realizacje dydaktycznej funkcji literatury, odwołując się do poznanych tekstów.
- Omówić najważniejsze wartości uniwersalne lub narodowe w tekście.
- Przetwarzać informacje w tekstach publicystycznych, retorycznych i naukowych.
- Omówić argumentację wywodu publicystycznego, retorycznego i naukowego.
- Odróżnić retorykę od erystyki.
- Wskazać różnorodne cechy poznanych gatunków publicystycznych (np. wywiad, reportaż, felieton), retorycznych i naukowych.
- Wyjaśnić najważniejsze założenia prądów umysłowych, założeń filozoficznych i artystycznych omawianych epok.
- Omówić cechy charakterystyczne sztuki romantycznej, realistycznej i naturalistycznej.

Kształcenie językowe:

- Wykorzystać szeroką wiedzę z nauki o języku do analizy tekstów literackich.
- Wyjaśnić różnorodne funkcje zdań wielokrotnie złożonych.
- Wykorzystać w wypowiedzi ustnej lub pisemnej różne rodzaje zdań złożonych służących argumentacji.
- Określić różne funkcje inwersji.
- Wskazać cechy reprezentatywne dla stylu omawianych epok
- Wyjaśnić znaczenie różnych rodzajów stylizacji językowej w tekście.
- Wskazać zabiegi językowe służące stylizacji.
- Podać źródła mody językowej.
- Omówić przykłady różnych rodzajów zapożyczeń (np. zapożyczenia semantyczne, kalki językowe, zapożyczenia sztuczne) w tekstach omawianych epok literackich: romantyzmu i pozytywizmu.
- Podać genezę i objaśnić znaczenie biblizmów i frazeologizmów pojawiających się w różnych tekstach.

- Omówić w tekstach romantycznych i pozytywistycznych wskazanym w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe.
- Określić funkcję słownictwa neutralnego i słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym w tekście.
- Przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym.
- Wyjaśnić zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. paradoks)
- Posługiwać się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej.
- Posługiwać się poprawną odmianą polszczyzny literackiej (możliwe drobne usterki językowe).
- Wskazać stereotypy językowe.
- Oceniać przykłady komunikacji internetowej.
- Stosować zasady interpunkcji wynikające z budowy wypowiedzeń.

Tworzenie wypowiedzi:

- Sformułować hipotezę badawczą w odniesieniu do tematu.
- Udowodnić tezę za pomocą różnorodnych argumentów.
- Zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce.
- Selekcjonować materiał, przywoływać tylko informacje istotne z punktu widzenia tematu.
- Ocenić trafność argumentów.
- Podsumować rozważania, uogólnić wnioski wynikające z analizy i interpretacji tekstu.
- Łączyć akapity, używając wskaźników zespolenia.
- Posługiwać się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką oraz językoznawczą.
- Stosować w wypowiedzi różnorodne środki retoryczne np. paralelizmy składniowe, hiperbole.
- Ocenić perswazję w tekstach reklamowych.
- Poprawnie uzasadnić własne zdanie.
- Posługiwać się stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej.
- Przestrzegać zasad etykiety językowej podczas rozmowy, dyskusji, negocjacji.
- Omówić przykłady agresji w języku.
- Poprawnie formułować uzasadnienia i komentarze.
- Stworzyć spójne formy wypowiedzi: szkic krytyczny, szkic interpretacyjny.
- Dokonać poprawnej, na ogół spójnej i logicznej interpretacji tekstów z uwzględnieniem wybranego kontekstu.
- Ułożyć pełny plan kompozycyjny oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną.
- Stworzyć pełny plan dekompozycyjny tekstu o charakterze argumentacyjnym.
- Omówić relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami (akapitami) tekstu.
- Posługiwać się w pełni poprawną polszczyzną w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni.

Samokształcenie:

- Sporządzić na ogół poprawny opis bibliograficzny książki i artykułu oraz zapisów elektronicznych.
- Posługiwać się słownikami specjalistycznymi np.: słownikiem skrótów, słownikiem gwar.
- Wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służące realizacji zadanego tematu.
- Korzystać z różnorodnych źródeł informacji i dokonywać ich wyboru pod względem poprawności rzeczowej.
- Prezentować własne zainteresowania w formie projektu zawierającego treści spójne i

logicznie zestawione.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Wskazać i omówić różnorodne czynniki wpływające na periodyzację literatury i podział na epoki: romantyzm i pozytywizm.
- Zinterpretować na kilku płaszczyznach różnice pomiędzy epokami romantyzmu i pozytywizmu w Polsce i w innych krajach.
- Zinterpretować ważne fakty z życiorysu twórców (np. A. Mickiewicza, J. Słowackiego, C. K. Norwida, H. Sienkiewicza, B. Prusa, Z. Krasieńskiego, E. Orzeszkowej) obecne w ich dziełach.
- Omówić cechy konwencji literackiej zastosowanej w utworze np.: realistycznej, mimetycznej, naturalistycznej, fantastycznej.
- Omówić cechy gatunkowe i przemiany gatunkowe omawianych tekstów.
- Wskazać i opisać charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich omawianych epok.
- Rozpoznać nawiązania do poetyki wcześniejszych epok w literaturze współczesnej.
- Rozpoznać i odczytać przenośne znaczenia dzieła np.: metaforyczne, symboliczne, alegoryczne, paraboliczne.
- Szeroko omówić dylematy bohaterów literackich (np. bohater werterowski, faustowski, bajroniczny).
- Zinterpretować specyfikę komizmu i tragizmu w utworach omawianych epok z uwzględnieniem podłoża filozoficznego.
- Zinterpretować autoironię i ironię w tekście.
- Rozpoznać groteskę w tekście.
- Dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła literackiego, posługując się biegle terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką.
- Porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich.
- Zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście np.: filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym, biograficznym.
- Wskazać elementy parodii, pastiszu i trawestacji w dziełach literackich oraz określić ich funkcje.
- Określić rolę wartości uniwersalnych lub narodowych w tekście oraz ich związek z problematyką utworu.
- Oceniać wartość merytoryczną informacji w tekstach publicystycznych (np. wywiad, reportaż, felieton), retorycznych i naukowych.
- Odróżnić prawdę od fałszu i szczerść od kłamstwa w wypowiedzi publicystycznej i retorycznej.
- Ocenić argumentację wywodu publicystycznego, retorycznego i naukowego.
- Zanalizować okres retoryczny jako zamkniętą całość myślowo-stylistyczną.
- Określa wpływ teatru szekspirowskiego na teatr romantyczny.
- Wykorzystać analizowane teksty naukowe (krytyczno- i teoretycznoliterackie) i filozoficzne jako kontekst interpretacyjny dla utworów literackich.
- Dostrzec zależności między tekstem literackim a innymi tekstami kultury.
- Dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki ze wskazaniem funkcji środków wyrazu specyficznych dla danej dziedziny sztuki.
- Ocenić tekst kultury i odróżnić arcydzieło od kiczu.

Kształcenie językowe:

- Wykorzystać szeroką wiedzę z nauki o języku do tworzenia własnych wypowiedzi.

- Sprawnie posługiwać się zdaniami wielokrotnie złożonych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.
- Wykorzystać różne rodzaje zdań złożonych dla wzmocnienia argumentacji.
- Stosować różny szyk wyrazów w zdaniu.
- Rozróżnić style funkcjonalne.
- Stworzyć tekst mówiony lub pisany zawierający elementy stylizacji językowej.
- Wskazać zagrożenia wpływające z mody językowej.
- Ocenić funkcjonalność różnych rodzajów zapożyczeń w tekstach omawianych epok literackich: romantyzmu i pozytywizmu.
- Omówić budowę biblizmów i frazeologizmów pojawiających się w różnych tekstach.
- Omówić cechy reprezentatywne dla stylu omawianych epok.
- Wskazać różne funkcje stylizacji.
- Wykorzystać w tekście mówionym lub pisany słownictwo o różnym zabarwieniu stylistycznym i emocjonalnym.
- Przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym.
- Wyjaśnić zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi (np. anakoluty)
- Posługiwać się poprawną odmianą polszczyzny literackiej.
- Stosować zasady etyki wypowiedzi.
- Scharakteryzować podstawowe chwytów erystyczne.
- Odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną.
- Stosować zasady etykiety językowej.
- Wskazać różne funkcje stereotypów językowych
- Dbać o poprawność językową w komunikacji internetowej.

Tworzenie wypowiedzi:

- Hierarchizować materiał, przywoływać informacje w porządku logicznym.
- Podporządkować kompozycję wypowiedzi własnemu zamysłowi interpretacyjnemu.
- Polemizować z argumentami innych uczestników dyskusji.
- Szeroko i sprawnie uzasadnić własne zdanie.
- Posługiwać się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości).
- Funkcjonalnie wykorzystywać pozawerbalne środki komunikacji np.: mowę ciała, intonację, ton głosu w wypowiedzi ustnej.
- Ocenić wpływ środków retorycznych na odbiorcę.
- Rozpoznać elementy erystyki w dyskusji.
- Ocenić etyczny wymiar perswazji w tekstach reklamowych.
- Tworzyć teksty użytkowe.
- Dokonać poprawnej, spójnej i logicznej interpretacji tekstów z uwzględnieniem kontekstów.
- Posługiwać się stylem stosownym do sytuacji i o wyraźnych cechach indywidualnych.
- Skutecznie unikać szablonów i schematów językowych.
- Posługiwać się bogatym słownictwem i urozmaiconą składnią.

Samokształcenie:

- Sporządzić bibliografię podmiotową i przedmiotową.
- Samodzielnie wybierać z tekstu cytaty i stosować je w różnorodnych wypowiedziach.
- Doskonalić pozajęzykowe środki komunikacji i stosować je w praktyce.
- Gromadzić i porządkować materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filmu i innych dziedzin sztuki oraz oceniać je pod względem poprawności rzeczowej.
- Prezentować własne zainteresowania w formie projektu zawierającego bogate treści, zestawione spójne i logicznie oraz przedstawione w sposób atrakcyjny dla odbiorcy.

Na ocenę celującą uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Zhierarchizować i ocenić różnorodne czynniki wpływające na periodyzację literatury.
- Zinterpretować na kilku płaszczyznach różnice pomiędzy epokami romantyzmu i pozytywizmu w Polsce i w innych krajach oraz ocenić elementy specyficzne dla tych epok.
- Zinterpretować różnorodne fakty z życiorysu twórców (np. A. Mickiewicza, J. Słowackiego, C. K. Norwida, H. Sienkiewicza, B. Prusa, Z. Krasińskiego, E. Orzeszkowej) obecne w ich dziełach.
- Porównać i ocenić konwencje literackie zastosowane w utworze: realistyczną, mimetyczną, naturalistyczną, fantastyczną.
- Omówić przyczyny i skutki przemian gatunkowych omawianych tekstów.
- Funkcjonalnie i szeroko opisać charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich romantyzmu i pozytywizmu.
- Rozpoznać nawiązania do poetyki epoki romantyzmu i pozytywizmu w literaturze współczesnej.
- Funkcjonalnie odczytać różnorodne reinterpretacje toposów i symboli literatury wcześniejszych epok występujące w tekstach kultury współczesnej.
- Zinterpretować szeroko specyfikę komizmu i tragizmu w utworach omawianych epok z uwzględnieniem podłoża filozoficznego i sytuacji historycznej.
- Porównać i krytycznie ocenić postawy bohaterów (np. bohater werterowski, faustowski, bajroniczny).
- Wyjaśnić mechanizmy groteski w tekście.
- Dokonać bezbłędnej i spójnej analizy, posługując się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką.
- Rozpoznawać i właściwie interpretować nawiązania intertekstualne w utworach literackich różnych epok.
- Rozpoznać nawiązania do idei epok wcześniejszych w literaturze współczesnej.
- Zinterpretować dzieło literackie z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów interpretacyjnych.
- Interpretuje i ocenia wpływ teatru szekspirowskiego na teatr romantyczny.
- Świadomie budować własny system wartości w oparciu o wartości uniwersalne i narodowe obecne w utworach literackich.
- Funkcjonalnie wykorzystywać teksty naukowe i filozoficzne w interpretacji utworów literackich i tekstów kultury.
- Funkcjonalnie wykorzystywać wybraną metodologię w pracy z tekstem kultury.
- Wykorzystywać wiedzę z estetyki danej epoki w formułowaniu tekstów wartościujących.

Kształcenie językowe:

- Świadomie wykorzystywać znajomość nauki o języku, w tym składni, do budowania dłuższych wypowiedzi o charakterze retorycznym.
- Stosować style funkcjonalne w wypowiedzi ustnej lub pisemnej.
- Przekształcać tekst, nadając mu cechy określonego stylu.
- Omówić różne funkcje stylizacji w tym również w tekstach literatury współczesnej.
- Przyporządkować różnorodne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym.
- Scharakteryzować różne chwytówerystyczne.
- Stosować zasady etykiety językowej dostosowane do sytuacji komunikacyjnej.
- Wskazać nieetyczne zabiegi językowe służące manipulacji.
- Rozróżnia pojęcia dezinformacja, postprawda.

- Funkcjonalnie odczytać zabawy językowe i gry z konwencją.
- Wskazać funkcję zamierzonego błędu językowego lub ortograficznego w tekście literackim.

Tworzenie wypowiedzi:

- Komponować oryginalną, spójną i w pełni konsekwentną strukturalnie wypowiedź, stosując wyróżniki segmentacji tekstu (np. motta, tytuły).
- Funkcjonalnie wykorzystywać różnorodne pozawerbalne środki komunikacji: mowę ciała, intonację, ton głosu w wypowiedzi ustnej.
- Modyfikować własną wypowiedź, uwzględniając jej oddziaływanie na odbiorcę.
- Omówić elementy erystyki w dyskusji.
- Dokonywać autokorekty w oparciu o różne słowniki oraz poradniki językowe.
- Tworzyć różnorodne teksty użytkowe.
- Samodzielnie dokonać poprawnej, spójnej i logicznej interpretacji tekstów z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów.
- Funkcjonalnie posługiwać się różnorodnymi związkami frazeologicznymi.
- Weryfikować własne decyzje poprawnościowe.
- Wykorzystywać wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonywać jego korekty.

Samokształcenie:

- Samodzielnie selekcjonować, wartościować i oceniać materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filozofii, filmu i innych dziedzin sztuki, uwzględniając ich poprawność rzeczową i atrakcyjność.
- Umiejętnie stosować przypisy.
- Samodzielnie przygotować i popularyzować różnorodne projekty ukazujące własne zainteresowania i osiągnięcia.
- Prezentować własne zainteresowania w formie projektu zawierającego bogate treści, zestawione oryginalnie i twórczo oraz przedstawione w sposób atrakcyjny dla odbiorcy.

Opracował Zespół polonistów II Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie